

3. Кириченко О.В. Оперативно-розшукова профілактика злочинів як вид діяльності ОВС України / О.В. Кириченко, О.А. Шевченко // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 199-206.

4. Шинкаренко І.Р. Боротьба зі злочинністю: правове та організаційне забезпечення [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvdduvs_2014_1_32.

5. Телійчук В. Г. Теоретико-правові та практичні проблеми оперативно-розшукового законодавства / В. Г. Телійчук // Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри : збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 квітня 2017 р.). Кропивницький : «КОД», 2017. – С. 338-343.

6. Поляк С. П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність / С. П. Поляк // Форум права. - 2017. - № 2. - С. 87-94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_2_16

7. Мишко В. В. Складові запобігання злочинам оперативними підрозділами ОВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved>

Христов О.Л.

кандидат юридичних наук
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Нещеретня А.О.

курсант 4-го курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Сьогодні злочинність не має меж ні в часі, ні в просторі, вона деформує загальнолюдські цінності, підриває економіку, загрожує людському життю й благополуччю суспільства. Слід відзначити, що наукове опрацювання проблем криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів має свою історію і залишається в центрі уваги сучасної науки. Загальновідомо, що з кінця 70-х років минулого століття з помітним прискоренням зростала роль науки криміналістики в сприянні правоохоронним і судовим органам у

їх діяльності з виявлення, розкриття й розслідування злочинів.

Ефективному здійсненню практичної діяльності правоохоронних органів повинні сприяти науково-правові дослідження. Наука криміналістика, зокрема, зосереджує увагу на вивченні закономірностей виникнення, виявлення та фіксації інформації, що безпосередньо має доказове значення в розслідуванні злочинів. У зв'язку з цим, для належного забезпечення процесу доказування, завданням криміналістичної науки є розробка найбільш ефективних методів, прийомів, засобів і оптимальних процесуальних форм збирання, дослідження, оцінки та використання доказів. Традиційні процесуальні питання процесу доказування потребують розгляду та вирішення саме з позицій криміналістичного забезпечення. Деякі автори зазначають, що процес доказування носить виключно процесуальний характер.

Зважаючи на це, весь процес збирання, оцінки, дослідження і перевірки доказів лежить начебто лише в площині положень кримінально-процесуальної науки, що, на нашу думку, є не зовсім правильним, адже процес доказування важко уявити без методів побудови слідчих версій, планування, організації й координації слідчої діяльності, які нормами кримінально-процесуального законодавства України не регламентовані та носять криміналістичний характер.

Загальновідомим є той факт, що криміналістичне забезпечення з точки зору його формування охоплює всі структурні елементи (розділи) криміналістики. У цьому зв'язку, на нашу думку, цілком правомірно розглядати як складові криміналістичного забезпечення такі його підструктури як техніко-криміналістичну, тактико-криміналістичну й методико-криміналістичну.

Вважаємо за важливе, розглянути техніко-криміналістичне забезпечення, так, можна стверджувати, що саме криміналістика дає можливість реалізувати всі вимоги, у ході здійснення кримінально-процесуальної діяльності за допомогою належного використання прийомів, методів, технічних засобів.

Говорячи про значення техніко-криміналістичних засобів і прийомів, необхідно насамперед указати на їх величезну роль у підвищенні результативності багатьох слідчих дій. Тільки завдяки їм представляється можливим виявлення невидимих і мало видимих слідів пальців, мікрооб'єктів, знарядь учинення злочину, коштовностей, захованих у схованках, та інших речових доказів, необхідних для встановлення всіх обставин розслідуваної події й доказування винності підозрюваного.

Під техніко-криміналістичним забезпеченням розуміють діяльність, що направлена, з одного боку, на створення умов постійної готовності її суб'єктів до застосування засобів і методів криміналістичної техніки, а з іншого – на реалізацію таких умов у кожному конкретному випадку розслідування злочинів [1, с. 28].

Техніко-криміналістичні засоби дозволяють більш повно фіксувати обстановку, в якій проводиться слідча дія. Слідчий при складанні протоколу огляду місця події, огляду, слідчого експерименту, пред'явлення для впізн-

нання, обшуку та інших слідчих діях не завжди може звернути увагу на окремі обставини, які спочатку здаються малозначними, але надалі, будучи зафіксованими на фотоплівку, кіноплівку чи відеоплівку, можуть виявитися істотними при аналізі події злочину [2, с. 2].

Аналіз сучасних наукових досліджень техніко-криміналістичного забезпечення практики боротьби зі злочинністю свідчить, що його основними напрямками є не тільки впровадження новітніх технічних розробок, а й удосконалення практики застосування комплексу техніко-криміналістичних засобів [3, с. 91].

З вищевикладеного випливає, якщо відповідна уповноважена особа має неналежний рівень володіння теоретичними знаннями щодо застосування і використання техніко-криміналістичних засобів, це призводить до неефективного розслідування.

З нашої точки зору, слід підтримати думку А. А. Барцицької, яка вважає, що реалізація техніко-криміналістичних засобів передбачає запровадження системи послідовних дій – технологій застосування окремих техніко-криміналістичних засобів та їх комплексів, що включають певні правила, прийоми та методи [4, с. 82-85].

В загальній системі криміналістичного забезпечення існує такий його окремий вид як тактико-криміналістичне забезпечення. При розробці тактико-криміналістичного напрямку забезпечення досудового розслідування злочинів в основному орієнтувалися на розробку прийомів підготовки і проведення окремих слідчих та інших дій. Більш широке розуміння тактико-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів надано у роботі Е. К. Горячева та І. В. Тішутиної, які визначають його як систему, що включає наукові розробки тактичних прийомів і рекомендацій, правових, організаційних і кадрових проблем, запровадження таких розробок у практику з метою формування умов постійної готовності правоохоронних органів щодо їх використання в процесі розкриття та розслідування злочинів [5, с. 28].

К.О. Чаплинський, розглядаючи тактичне забезпечення, розуміє його як науково сформовану і апробовану правоохоронною практикою систему рекомендацій, прийомів, комбінацій, операцій та оперативно-розшукових заходів в рамках оперативного супроводження розслідування, що спрямована на розв'язання завдань кримінального судочинства [6, с. 10-11].

Методико-криміналістичне забезпечення досліджень здійснюється в межах такого розділу криміналістики як криміналістична методика розслідування злочинів, в межах якого розробляються методичні рекомендації, спрямовані на застосування в розв'язанні задач стратегічного характеру. Не дивлячись на загальні вимоги, що пред'являються до системи криміналістичного забезпечення, вона буде відрізнятися залежно від конкретних видів і окремих проявів кримінальних правопорушень, досудове розслідування котрих необхідно забезпечити відповідними криміналістичними засобами й знаннями. В зв'язку з цим необхідно погодитися з О. О. Берзінь, яка вважає, що в практи-

ці боротьби з окремими видами злочинів, безумовно, необхідно враховувати весь комплекс криміналістичних знань, вироблених в межах вивчення криміналістикою свого предмета. В той же час в його межах криміналістичні засоби будуть відрізнятися у відповідності із ступенем їх необхідності для успішної реалізації діяльності у розслідуванні конкретних видів злочинів.

В той же час, з'ясування сутності, джерел походження, сфери реалізації та функціонального призначення тієї чи іншої криміналістичної категорії багато в чому залежить від чітко сформульованого в науці визначення її поняття. Наведене аксіоматичне твердження повною мірою стосується й криміналістичних методик, що виникли в результаті інтеграції та диференціації наукових знань і об'єднують у собі передові досягнення криміналістичної техніки і тактики, що надані відповідно до оптимальної організації розслідування злочинів та судового розгляду певних категорій кримінальних проваджень [7].

З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що криміналістичне забезпечення досудового розслідування злочинів розглядається не лише як вирішення прикладних завдань криміналістики, які містяться в розробці і наданні органам досудового розслідування криміналістичних засобів і методик отримання, оцінки і використання інформації, необхідної для виявлення й досудового розслідування кримінальних правопорушень, а й як вирішення дидактичної функції, яка полягає в розробці проблем навчання слідчих та оперативних працівників криміналістичним методикам, озброєння їх криміналістичними знаннями.

Список бібліографічних посилань:

1. Волобуєв А. Ф. Про методи криміналістики / А. Ф. Волобуєв // Про актуальні питання судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів : зб. матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф. – К., 2010. – С. 28-29.
2. Чернышов В. Н. Техничко-криминалистическое обеспечение следствия: / [В. Н. Чернышов, Э. В. Сыроев, А. В. Селезнев, А. В. Терехов]. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2005. – 80 с.
3. Тіщенко В. В. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія / В. В. Тіщенко, А. А. Барцицька. – Одеса: Фенікс, 2012. – 260 с.
4. Барцицька А. А. Визначення технологічного аспекту криміналістичної техніки / А. А. Барцицька // Криміналістика XXI століття: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2010 р. – Х.: Право, 2010. – С. 82-85.
5. Горячев Э. К. Тактико-криминалистическое обеспечение расследования преступлений / Э. К. Горячев, И. В. Тишутина. - М.: Юрлитинформ, 2006. - 128с.
6. Чаплинський К.О. Тактичні основи забезпечення досудового розслідування : автореф. дис. на здобуття наук. степеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09. «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / К.О. Чаплинський. - Дніпропетровськ, 2011. – 36 с.
7. Журавель В. Окрема криміналістична методика: поняття та сфера застосування / В. Журавель // Питання боротьби зі злочинністю : Збірник наукових праць. - № 2 (65) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7438/1/Zhuravel_202.pdf.